

Тема: Основні поняття рекреаційної географії

Викладач: доц. Прасул Ю.І.

Мета: навчити студентів основному понятійно-термінологічному апарату рекреаційної географії, аналізувати та виявляти найбільш значущу інтерпретацію понять „рекреація” та „туризм”, знаходити парні поняття (підлеглі, перехресні, супідрядні, рівнозначні та несумісні поняття).

Хід практичної роботи

1. Ознайомлення з теоретичною частиною роботи

Поняття – цілісна сукупність суджень (тобто думок, у яких що-небудь стверджується) про відмінні ознаки об’єкту, що досліджується, ядром якої є твердження про найбільш загальні і в той же час істотні ознаки цього об’єкта. Тракткування поняття ототожнює форму мислення з усім знанням про об’єкт, що досліджується.

Кожне поняття має зміст, під яким розуміється сукупність відмінних ознак, ядром якої є істотні ознаки, і обсяг, під яким розуміється сукупність предметів, відтворених у даному понятті. Співвідношення між змістом і обсягом поняття визначається законом зворотного відношення між змістом і обсягом поняття, відповідно до якого зі збільшенням змісту зменшується обсяг поняття, і навпаки.

Усі поняття поділяються на ряд класів: 1) у залежності від відтворення виду чи роду предметів – на видові та родові поняття; 2) у залежності від кількості відтворених предметів – на одиничні та загальні поняття; 3) у залежності від відтворення предмета чи властивості, абстрагованої від предмета, - на конкретні й абстрактні поняття.

Судження є формою думки, у якій стверджується, чи заперечується знання про предмети і явища, їхні властивості, зв’язки і відношення, і яка має властивість виражати або істину, або не істину. Таким чином, на відмінну від поняття судження може бути як ствердженням, так і запереченням ознак, властивостей предмета, явища; може відтворювати як несуттєві. Так і окремі відмінні й істотні ознаки, властивості предмета, явища.

Термін – слово, що позначає чітко визначене поняття якої-небудь області науки, техніки.

Істотна ознака – ознака, яка обов'язково належить предмету за всіх умов, без якої даний предмет не може існувати і яка виражає корінну природу предмета і тим самим відрізняє його від предметів інших видів і родів.

Парні поняття – поняття, обсяги яких цілком або частково збігаються. У змісті парних понять немає ознак, що виключають можливість повного чи часткового збігу обсягів цих понять. Є кілька видів парних понять: рівнозначні поняття, підлеглі поняття, супідрядні поняття та перехресні поняття.

Підлегле поняття – поняття, обсяг якого є частиною обсягу іншого поняття (наприклад, поняття „синус” є підлеглим поняттям стосовно поняття „тригонометрична функція”).

Перехресні поняття – такі поняття, зміст яких різний. Але обсяги частково збігаються (наприклад, „письменники” і „вчені”).

Супідрядні поняття – поняття, які однаковою мірою підпорядковуються одному загальному поняттю; але їхні обсяги є самостійними, тобто не збігаються одна з одною частини родового поняття, і рівною мірою підпорядковуються цьому родовому поняттю (наприклад, поняття „живопис”, „поезія”, „музика” є поняттями, супідрядними одному родовому поняттю „мистецтво”).

Рівнозначні поняття – поняття, що мають однаковий обсяг, тобто відбивають той самий об'єкт, виділяють різні, але характерні для даного об'єкта ознаки, так що зрозуміло, що мова йде все-таки про один і той самий об'єкт.

Несумісні поняття – поняття, обсяги яких не збігаються, тобто не мають спільних елементів. Є кілька видів несумісних понять: протилежні, суперечні, непорівнювані.

2. Умови виконання практичної роботи:

1. Проаналізуйте дефініції понять за допоміжними матеріалами до практичної роботи.

2. Проаналізуйте поняття „рекреація” та „туризм”, запропоновані різними авторами, використовуючи понятійно-термінологічний апарат з допоміжних матеріалів:
 - підкресліть у кожному визначенні понять „рекреація” та „туризм” ключові слова;
 - виділіть цифрою у кожному визначенні понять „рекреація” та „туризм” кількість суджень;
 - випишіть з кожного визначення понять „рекреація” та „туризм” істотну ознаку.
3. Заповніть таблицю „Якісний та кількісний аналіз понять „рекреація” та „туризм”.
4. Розрахуйте коефіцієнт значущості поняття.
5. Випишіть парні поняття, що стосуються чотирьох видів сумісності понять. Дані зведіть у таблицю

№	автор	рік	Ключові слова	кількість	Судження	кількість	Істотна ознака	кількість	Подібність	кількість	Відмінність	кількість	коефіцієнт
1													
2													

За даними складеної таблиці самостійно розрахуйте коефіцієнт значущості понять „рекреація” та „туризм”. Отримані результати внесіть до таблиці.

Для визначення коефіцієнта значущості кожного з визначень можна скористатися наступним методом:

- визначаємо ступінь значущості кожного з параметрів, за якими проводиться аналіз понять (кількісні показники ключових слів, суджень, істотних ознак, подібностей і відмінностей), за 5 бальною системою. Наприклад, значущість суджень у визначенні поняття пропонується оцінити в 5 балів, ключових слів – у 4 бали, істотних ознак у 3 бали, відмінностей від інших визначень – у 2 бали, а для показників подібності – в 1 бал.

- Коефіцієнт значущості поняття можна розрахувати за такою формулою:

$$K = \frac{4x(к.с.) + 5xS + 3x(с.п.) + 1xC. + 2xO}{5},$$

де К – коефіцієнт, к.с. – кількість ключових слів, S – кількість суджень, с.п. – кількість істотних ознак, С – кількість подібностей з іншими визначеннями, О – кількість відмінностей, 5 – кількість параметрів, за якими проводиться аналіз понять „рекреація” та „туризм”.

3. Індивідуальні завдання

Для роботи кожному студенту видається по 2 трактування понять „рекреація” та „туризм”, на прикладі яких і визначають судження та істотні ознаки, визначають коефіцієнт значущості. Самостійно кожен студент (за консультацією з викладачем) обирає парні поняття з теми „Основні поняття рекреаційної географії”, на прикладі яких відображає підлеглі поняття, перехресні поняття, супідрядні поняття, рівнозначні поняття та несумісні поняття.

4. Підведення підсумків

Студенти в домашніх умовах завершують та оформлюють практичну роботу „Основні поняття рекреаційної географії” в зошиті для практичних робіт. Робота оформлюється і здається на перевірку викладачу в письмовому вигляді. Після цього робота захищається шляхом відповідей на запитання викладача. Для захисту необхідно проробити теоретичний матеріал у відповідних розділах підручника, лекційний матеріал.

Кінцевим результатом виконання практичної роботи є засвоєння таких навчальних елементів: Рекреація, туризм, 8 елементів за темою „Основні поняття рекреаційної географії” (обираються самостійно студентом за консультацією викладача).